

УДК 338.43:336:65.012.32

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л. М. Дорохова, Н. О. Куровська

e-mail: dorohova861@gmail.com, kurovska@gmail.com

Житомирський національний агроекологічний університет,
бульвар Старий, 7, Житомир, 10008, Україна

Досліджено теоретико-методичні засади формування управлінських важелів, спрямованих на оптимізацію управління дебіторською і кредиторською заборгованістю аграрних підприємств. Висвітлено тенденції та проблеми формування дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств як важливого чинника підвищення ефективності їх функціонування. Виявлено вплив економічного становища, що склалося в Україні, на формування потреби в радикальних і реальних заходах, які дадуть можливість забезпечити управління розрахунками на принципах оптимізації інтересів підприємств-партнерів. Проаналізовано динаміку дебіторської і кредиторської заборгованості та її роль у формуванні фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України. Встановлено, що у сучасних умовах господарювання спостерігаються прискорені темпи зростання обсягів заборгованості підприємств вітчизняної аграрної галузі, погіршуються показники оборотності заборгованості. Обґрунтовано об'єктивну необхідність формування ефективного механізму комплексного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, основним завданням якого має стати оптимізація операційного прибутку та розміру вільних обігових. Розроблено алгоритм формування такого механізму та окреслено принципові засади його функціонування, зокрема: вибір раціональної дисконтної і кредитної політики для покупців; пошук шляхів прискорення повертання та зменшення безнадійних боргів; вибір умов продажу, що забезпечують гарантоване надходження грошових коштів на користь підприємства; забезпечення збалансованості дебіторської та кредиторської заборгованості за обсягами та синхронізація їх у часі.

Ключові слова: дебіторська та кредиторська заборгованість, сільськогосподарські підприємства, безнадійні борги, фінансові ресурси, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства.

Постановка проблеми

Нині багато вітчизняних підприємств перебувають на межі фінансової кризи внаслідок нестабільного економічного становища держави, низького рівня менеджменту і нездатності підприємств ефективно та своєчасно управляти оборотними активами та їх найбільш важливими складовими, зокрема, дебіторською заборгованістю. Несвоєчасність виконання зобов'язань покупцями продукції зумовлює відволікання грошових коштів з кругообігу та утворення кредиторської заборгованості, що перешкоджає нормальному здійсненню виробничо-господарської і фінансової діяльності суб'єктів господарювання та погіршує їх платоспроможність. Особливої гостроти й актуальності набуває питання управління заборгованістю сільськогосподарських підприємств, оскільки вона, як правило, характеризується тривалим періодом обертання та наявністю у її складі значних сум прострочених і сумнівних боргів.

В таких умовах нагальною потребою для будь-якого аграрного підприємства є формування механізму комплексного взаємоузгодженого управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, спрямоване на оптимізацію загального обсягу заборгованості, забезпечення своєчасного її повернення та попередження порушення розрахункової рівноваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретичні та практичні аспекти управління заборгованістю суб'єктів господарювання розглянуто у працях багатьох таких зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: Е. Вілсон, Є. Хелферт, Дж. К. Ван Хорн, М. Білик, І. Бланк, Е.Брігхем, Л. Бернстайн, Р. Брейлі, Г. Кірейцев, В. Ковальов, М. Коробов, Є. Стоянова, О. Єфімова та інші. Значний внесок в удосконалення обліку розрахункових операцій та управління заборгованістю підприємств зробили вчені М. Т. Білуха, О. Д. Василик, В. М. Івахненко, М. Я. Коробов,

Л. А. Лахтіонова, Є. В. Мних, С.І. Шкарабан та інші. Теоретико-методологічні засади формування ефективного механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю досліджені в працях М. В. Бардадима [1], В. Белозерцева, В. Гуні [5], О. О. Клименко [7], Л. О. Лігоненко, Н. Новікової, Л. В. Черненко [12], В. Храпкіної, Г. Худякової [13]. Окремі аспекти управління боргами суб'єктів господарювання, з урахуванням галузевих особливостей їх діяльності, висвітлені М. І. Гордієнко, Н. М. Сіренко, Т. А. Буровою [2]. Проте більшість авторів розглядають переважно питання формування кредитної політики, спрямованої на запобігання виникнення неконтрольованої і простроченої заборгованості, і значно менше уваги приділяють розробці комплексного підходу до управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на стадії її виникнення та інкасації. Недостатньо висвітленими залишаються також галузеві особливості формування заборгованості та керування нею, зокрема в сільськогосподарських підприємствах.

Мета, завдання та методика досліджень

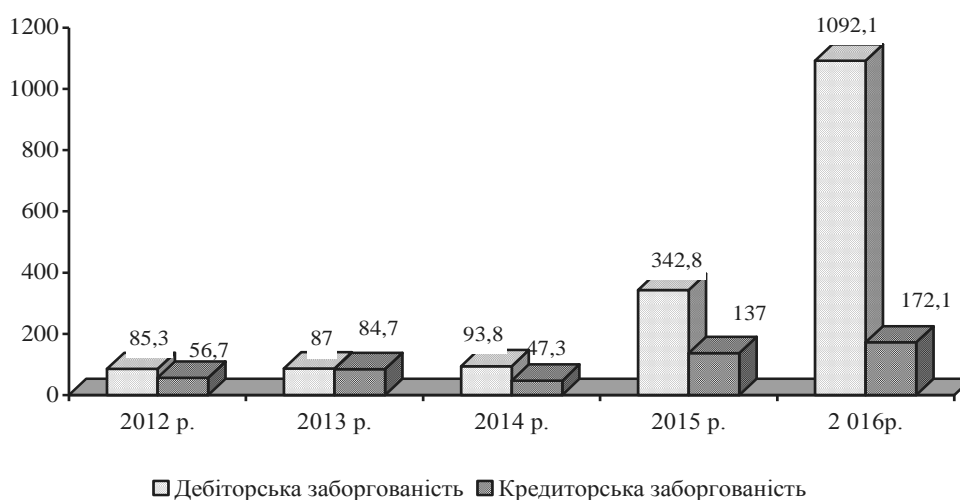
Метою дослідження є теоретико-методичне обґрунтування та формування прикладних засад реалізації шляхів вдосконалення управлінських важелів, спрямованих на оптимізацію та ефективне управління дебіторською і кредиторською заборгованістю аграрних підприємств. В основу дослідження покладено діалектичний метод пізнання, метод порівняння, системний підхід, що дало змогу комплексно дослідити теоретичні й методичні засади процесу управління заборгованостями підприємства. Під час проведення досліджень застосовувалися методи: абстрактно-логічний – при формуванні теоретичних узагальнень і висновків; економіко-статистичний – при оцінці сучасного стану формування і управління боргами сільськогосподарських підприємств; системний – при розробці пропозицій щодо удосконалення методичних підходів до організації процесу управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємстві.

Результати дослідження

Діяльність сільськогосподарських підприємств значною мірою ускладнюється

кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, несприятливим податковим законодавством, скороченням виробництва, гострим дефіцитом фінансових ресурсів [6, с. 8]. Для нормального функціонування підприємство повинно бути забезпечене необхідним розміром обігового капіталу. Нестача обігового капіталу зумовлює необхідність додаткового фінансування, відповідно і додаткових витрат на його забезпечення. Зміна величини обігового капіталу пов'язана із зміною таких складників: величини запасів, дебіторської або кредиторської заборгованості [8, с. 274]. Дебіторська заборгованість як актив має потенційні можливості прямо або опосередковано сприяти припливу коштів до підприємства, що характеризує її економічну вигідність [5, с. 57]. Кредиторська заборгованість є невід'ємною і обов'язковою складовою зовнішніх трансакцій підприємства. При цьому, найбільш проблемними та вагомими у складі зобов'язань підприємства, як правило, є зобов'язання, що склалися в результаті розрахунків з постачальниками на умовах товарного кредиту (кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги). Невиправданий розмір дебіторської заборгованості є іммобілізацією власного капіталу, наслідок чого формується прострочена кредиторська заборгованість з усіма наслідками, що може призвести до втрати ліквідності, зупинки виробництва і навіть банкрутства підприємства. Отже, об'єктивною необхідністю є забезпечення одночасного, синхронного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємств. Це зумовлене безпосереднім впливом співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю та їх оборотності на ліквідність і потенційну платоспроможність підприємства.

Важливою складовою в рамках управління заборгованістю є оцінювання стану боргових відносин між підприємствами, зокрема, динаміки заборгованості та її ролі у формуванні фінансових ресурсів суб'єктів господарювання (рис. 1) бачимо, що у сучасних умовах господарювання спостерігаються прискорені темпи зростання обсягів заборгованості підприємств вітчизняної аграрної галузі.

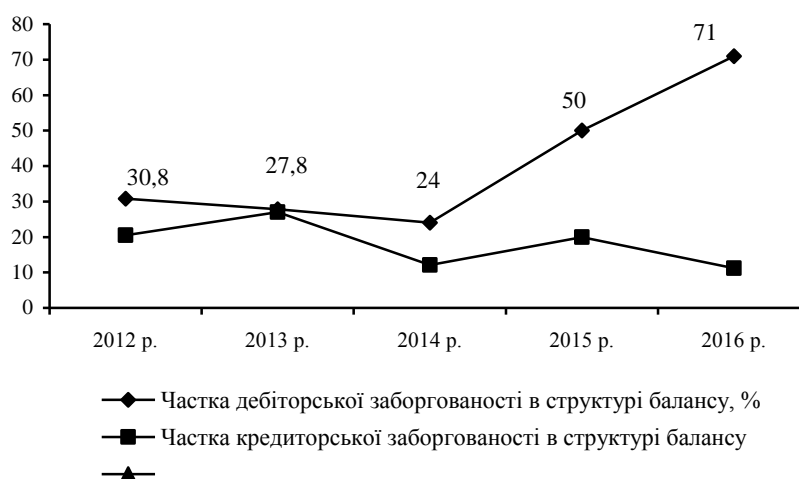

Рис. 1. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості аграрних підприємств України у 2012–2016 рр., млрд грн

Джерело: побудовано за даними [10].

Так, борги дебіторів за період 2012–2016 рр. зросли на 1006,8 млрд грн (майже у 13 разів), а заборгованість підприємств перед кредиторами – на 14,4 млрд грн (у 3 рази). Таке стрімке погіршення фінансового стану сільськогосподарських підприємств за останні роки, в першу чергу, було спричинено проблемами в їх кредитній діяльності та управлінні заборгованістю. Негативні наслідки зростання дебіторської заборгованості посилюються внаслідок того, що вона відіграє значну роль у формуванні фінансових ресурсів підприємства.

За розрахунками, частка дебіторської заборгованості в активах сільськогосподарських підприємств протягом досліджуваного періоду зросла на 40,2 п.п. та склала 71% у 2016 р. (рис. 2). І хоча частка кредиторської заборгованості в структурі балансу є суттєво меншою та має тенденцію до зниження, необгрунтоване зростання боргів дебіторів спричиняє нестачу грошових коштів в обороті, що супроводжується необхідністю залучення додаткових джерел фінансування. Останні можуть приймати при цьому форму простроченої кредиторської заборгованості або банківських кредитів [4, с. 38].

Рис. 2. Місце дебіторської та кредиторської заборгованості у складі фінансових ресурсів аграрних підприємств, 2012–2016 рр., %

Джерело: побудовано за [10].

З розвитком конкуренції на ринку та зниженням прибутковості, перспективи розвитку будь-якого підприємства значною мірою залежать від стану його заборгованості та управління нею. Вміння планомірно і раціонально керувати боргами в періоди погіршення кон'юнктури ринку підвищує шанси останнього на виживання. Основні причини збитковості аграрних підприємств, як правило, криються в неефективному управлінні оборотним капіталом, у послабленні контролю за дотриманням розрахунково-платіжної дисципліни, що призводить до значного зростання дебіторської і кредиторської заборгованості як важливого джерела формування фінансових ресурсів аграріїв.

Існування проблеми неплатежів зумовлює те, що суб'єкти господарювання на перший план висувають вирішення власних проблем замість виконання фінансових зобов'язань за платежами перед партнерами, а отже, для ефективного управління заборгованістю необхідно регулярно стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості, їх рівнем, показниками оборотності та періодом погашення заборгованості.

Визначальною характеристикою для оцінки ефективності управління заборгованістю є її оборотність, яку характеризують відповідним коефіцієнтом та періодом обороту (табл. 1).

Таблиця 1. Показники оборотності заборгованості сільськогосподарських підприємств України, 2012–2016 рр.

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. до 2012 р., +/-
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,06	2,22	2,36	1,68	0,56	-1,5
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	175	162	153	214	643	468
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,79	1,73	2,28	2,53	2,60	0,81
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	201	208	158	142	139	-62
Перевіщення тривалості обороту, днів:						
дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською	-	-	-	72	504	x
кредиторської заборгованості порівняно з дебіторською	26	46	5	-	-	x

Джерело: розраховано за даними [10].

З табл. 1 бачимо, що оборотність дебіторської заборгованості вітчизняних сільськогосподарських підприємств у досліджуваному періоді є досить низькою та стрімко погіршується. Відповідно, період інкасації боргів дебіторів зростає дуже суттєво – на 468 днів. Зауважимо, що формування дебіторської заборгованості є наслідком політики, спрямованої на підвищення товарообороту, а отже, за інших незмінних умов, при додержанні дебіторами своїх зобов'язань має супроводжуватись зростанням доходу [1]. Що ж стосується досліджуваної сукупності підприємств, в умовах зростання обсягу

дебіторської заборгованості у 13 разів за період 2012–2016 рр., чистий дохід від реалізації продукції аграрної галузі збільшився лише в 2,3 раза [10]. Отже, в даній ситуації дебіторська заборгованість спричиняє відволікання з господарського обороту обігових коштів підприємств, що супроводжується прямими та непрямими втратами їх доходів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості та тривалість оплати боргів кредиторам протягом досліджуваного періоду є відносно стабільними. Швидша оборотність дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською дає змогу підприємству отримати

грошові кошти від дебіторів і спрямувати їх на погашення боргів кредиторам. Така ситуація спостерігалась у 2012–2014 рр., надалі ж різниця між періодами погашення дебіторської і кредиторської заборгованості характеризує уповільнення оборотності дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською. Це свідчить про недостатньо виважену кредитну політику суб'єктів господарювання аграрної сфери та формування підґрунтя для виникнення потенційних проблем з їх платоспроможністю, ліквідністю і фінансовою стійкістю.

За умови дотримання дебіторами договірних термінів платежів підприємство постійно має у своєму розпорядженні вільні обігові кошти для своєчасних розрахунків із кредиторами. Якщо ж має місце нестача коштів, то формується прострочена кредиторська заборгованість з усіма наслідками. Ліквідувати її навіть за допомогою платежів дебіторів, що надходять регулярно, в таких умовах дуже важко, тому, за наявності сезонності виробництва, сільськогосподарським підприємствам доводиться залучати короткострокові банківські кредити, а це призводить до додаткових витрат, пов'язаних з їх оплатою. Отже, більш швидка оборотність дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською не завжди забезпечує достатність оборотних коштів, тому під час встановлення умов розрахунків із покупцями та постачальниками підприємству часто доводиться робити вибір між необхідністю мати вільні кошти в обігу та збереженням достатнього рівня платоспроможності. З цією метою необхідно регулярно і результативно здійснювати аналіз договірних умов підприємства, прогнозуючи розміри кредиторської і дебіторської заборгованості [9].

Таким чином, об'єктивною необхідністю є забезпечення одночасного, синхронного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємств. Це зумовлене наступними чинниками:

1) у підприємств багато постачальників і багато покупців, як наслідок, дебіторська заборгованість займає провідне місце у складі оборотних активів, а кредиторська є практично основним джерелом позикового капіталу, тому їхнє співвідношення визначає ліквідність підприємства на певну дату й потенційну платоспроможність;

2) єдиним джерелом коштів для погашення кредиторської заборгованості є надходження коштів від продажу (інкасації боргів покупців), у зв'язку із цим головне завдання управління заборгованостями полягає у встановленні таких договірних відносин із покупцями та постачальниками, за яких строки й розміри платежів підприємства залежать від надходження коштів від покупців (дебіторів);

3) швидкість руху обох видів заборгованості та їхнє співвідношення визначають величину вільних коштів, необхідних для господарської діяльності підприємств.

Основною метою формування механізму комплексного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю є оптимізація операційного прибутку та розміру вільних обігових коштів в умовах забезпечення платоспроможності та фінансової безпеки підприємства.

Алгоритм комплексного управління боргами підприємства із застосуванням відповідних прийомів наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Алгоритм комплексного управління боргами підприємства

Основні етапи управління	Основні прийоми управління
1	2
Обґрунтування ймовірності виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості	Аналіз замовлень, спостереження за фінансовим станом дебіторів і кредиторів, оцінка їх відношення до виконання договірних зобов'язань в минулому; Аналіз динаміки, структури та оборотності заборгованості
Аналіз і ранжирування покупців (постачальників) за ступенем ризику виникнення сумнівної та безнадійної заборгованості	Розробка шкали для встановлення рейтингу покупців (постачальників) залежно від обсягів закупівель, історії кредитних відносин і запропонованих умов оплати
Розробка кредитної політики та її диверсифікація для різних груп покупців і видів продукції	Вибір типу кредитної політики (агресивний, консервативний, помірний) з урахуванням рейтингу дебіторів

Закінчення таблиці 2

1	2
Забезпечення умов продажів, що гарантують надходження грошових коштів	Адаптація документообороту до кредитної політики підприємства, грамотне оформлення договірних взаємовідносин з урахуванням відповідних штрафних санкцій за порушення умов оплати (постачання) продукції
контроль розрахунків із дебіторами (кредиторами)	Контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості; оцінка реальної вартості наявної заборгованості; виявлення відстроченої, сумнівної або простроченої заборгованості та встановлення причин недотримання договірної дисципліни
Оптимізація дебіторської та кредиторської заборгованості	Здійснення прогнозування надходжень грошових коштів від дебіторів на основі коефіцієнтів інкасації, забезпечення збалансованості дебіторської та кредиторської заборгованості за обсягами та синхронізація їх у часі
Застосування заходів щодо прискорення оборотності заборгованості і зменшення безнадійних боргів	Застосування системи гнучких знижок за термінову оплату продукції та штрафних санкцій за її прострочення, використання сучасних методів рефінансування заборгованості; розподіл відповідальності за формування кредиторської заборгованості та створення механізму мотивації і стимулювання її зниження

Джерело: власні дослідження.

Комплексний підхід до управління боргами підприємства визначає його дисконтну і кредитну політику щодо покупців, шляхи прискорення повертання боргів та зменшення безнадійних боргів, вибір умов продажу, що забезпечують гарантоване надходження грошових коштів та в цілому позитивно впливає на прибутковність компанії.

Основними результатами запровадження ефективного взаємоузгодженого управління дебіторською і кредиторською заборгованістю мають стати: забезпечення безперервної роботи підприємства; зменшення обсягів вільних поточних активів і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування; прискорення обігу оборотних активів; максимізація прибутку підприємства; збереження та підвищення платоспроможності, ліквідності; зміцнення фінансового стану та фінансової безпеки підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Економічне становище підприємств, які функціонують в аграрній галузі України, зумовлює потребу у радикальних і реальних заходах, які дадуть змогу забезпечити управління

розрахунками на принципах оптимізації інтересів підприємств-партнерів. Удосконалення процесу управління заборгованістю як невід'ємною складовою функціонування сільськогосподарських підприємств залишається важливою проблемою, оскільки в останні роки спостерігається стрімке погіршення їх фінансового стану, що проявляється у зростанні обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості та уповільненні її оборотності. Необхідність забезпечення одночасного, взаємоузгодженого управління боргами підприємств зумовлене тим, що єдиним джерелом коштів для погашення кредиторської заборгованості є надходження коштів від продажу (інкасації боргів покупців). Отже, основним завданням кредитної політики в контексті формування ефективного механізму керування боргами є синхронізація надходження грошових коштів від покупців і платежів постачальникам з одночасним збільшенням валового грошового потоку й прибутку компанії. Виходячи з цього, авторами розроблено та обґрунтовано алгоритм запровадження та реалізації механізму комплексного управління дебіторською і кредиторською заборгованістю підприємства, спрямованого на вибір раціональної дисконтної і кредитної політики

для покупців; пошук шляхів прискорення повертання боргів та зменшення безнадійних боргів; вибір умов продажу, що забезпечують гарантоване надходження грошових коштів на користь підприємства; забезпечення збалансованості дебіторської та кредиторської заборгованості за обсягами та синхронізація їх у часі.

Перспективи подальших досліджень полягають у вдосконаленні методологічних та практичних засад функціонування механізму управління боргами підприємства з урахуванням галузевих особливостей їх виробничо-економічної та фінансової діяльності.

References

1. Bardadym, M. V. (2012). Efektyvne upravlinnja debitorsjkoju zaborghovanistju pidpryjemstv [Effective management of accounts receivable]. *Ekonomichni nauky. Ser. Oblik i finansy*, 9 (1), 42-5 [in Ukrainian].
2. Burova, T. A. & Voloshyna, V. V. (2014). Teoretychni zasady operatyvnogho upravlinnja potochnymy aktyvamy (debitorsjkoju zaborghovanistju) pidpryjemstv kharchovoji ghaluzi [Theoretical principles of operational management of current assets (accounts receivable) of food industry enterprises]. *Ekonomichni nauky. Ser. Oblik i finansy*, 11 (2), 78–86 [in Ukrainian].
3. Vorobjova, I. A. (2011). Mekhanizm rozvytku upravlinnja zaborghovanistju pidpryjemstva [The mechanism of development of debt management of the enterprise]. *Zbirnyk naukovykh pracj NUK*, 2. Retrieved from <http://jnn.nuos.edu.ua/article/viewFile/25407/22873> [in Ukrainian].
4. Ghnatenko, Je. P. & Voloshyna, V. V. (2015). Analiz spivvidnoshennja debitorsjkoji ta kredytorsjkoji zaborghovanosti pidpryjemstva [Analysis of the ratio of receivables and payables of the enterprise]. *Naukovyj visnyk Mykolajivskogho derzhavnogho universytetu imeni V. O. Sukhomlynsjkogho. Ser. Ekonomichni nauky*, 1, 38-42 [in Ukrainian].
5. Ghunja, V. O. (2014). Udoskonalennja klasyfikaciji debitorsjkoji zaborghovanosti ta jiji vidobrazhennja u finansovij zvitnosti pidpryjemstv [Improvement of the classification of receivables and their reflection in the financial statements of enterprises]. *Ekonomichnyj prostir*, 19, 124–131 [in Ukrainian].
6. Dorokhova, L. M. & Kurovsjka, N. O. (2014). Strategichni naprjamy udoskonalennja upravlinnja finansovymy resursamy aghrarnykh pidpryjemstv [Strategic directions of improvement of management of financial resources of agrarian enterprises]. *Produktyvnistj aghropromyslovogho vyrobnytva: ekonomichni nauky*, 25, 8–13 [in Ukrainian].
7. Klymenko, O. V. (2013). Udoskonalennja metodychnykh osnov upravlinnja debitorsjkoju zaborghovanistju v ramkakh kredytnoji polityky pidpryjemstva [Improvement of methodical bases of management of accounts receivable within the limits of the credit policy of the enterprise]. *Derzhava ta reghiony. Ser. Ekonomika ta pidpryjemnyctvo*, 4, 87–91 [in Ukrainian].
8. Pavljuk, T. S. & Rudnycjka, O. M. (2011). Osnovni naprjamy vdoskonalennja upravlinnja debitorsjkoju zaborghovanistju [The main directions of improving the management of accounts receivable]. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrajiny*, 21.8, 272–278 [in Ukrainian].
9. Pylypenko, K. A., Masljajeva, A. M. & Pylypenko, K. A. (2012). Upravlinnja debitorsjkoju ta kredytorsjkoju zaborghovanistju jak shljakh zmicnennja rozrakhunkovoji dyscypliny [Management of accounts receivable and payables as a way to strengthen the accounting discipline]. Retrieved from <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/.. /302.pdf> [in Ukrainian].
10. Statystychna informatsiia. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Potochni zoboviazannia i zabezpechennia pidpryjemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
11. Terlecjka, I. V., Shherbyna, Ju. A. & Jacenko V. M. (2014). Metody ocinky ryzyku nepoghashenoji sumnivnoji debitorsjkoji zaborghovanosti [Metody ocinky ryzyku nepoghashenoji sumnivnaya debtorsjkoji zaborghovanosti]. *Naukovyj visnyk Mykolajivskogho derzhavnogho universytetu imeni V. O. Sukhomlynsjkogho. Ser. Ekonomichni nauky*, 5 (112), 46-49 [in Ukrainian].
12. Chernenko, L. V. (2007). Upravlinnja debitorsjkoju zaborghovanistju v aghrarnykh pidpryjemstvakh [Management of receivables in agrarian enterprises] (Dysertatsiia kandydata ekonomichnykh nauk). Kyiv [in Ukrainian].
13. Khudjakova, Gh. (2013). Mekhanizm upravlinnja debitorsjkoju zaborghovanistju aghrarnykh pidpryjemstv [Mechanism for managing receivables from agrarian enterprises]. *Zbirnyk naukovykh pracj Cherkasjkogho derzhavnogho tekhnologichnogho universytetu. Ser. Ekonomichni nauky*, 35 (2), 173–181 [in Ukrainian].

**FORMING THE MECHANISM OF
MANAGING RECEIVABLES
AND PAYABLE IN AGRARIAN
ENTERPRISES**

L. Dorohova, N. Kurovska

e-mail: dorohova861@gmail.com,

kurovska@gmail.com

Zhytomyr National Agroecological University,
Staryi Blvd 7, Zhytomyr, 10008, Ukraine

The theoretical and methodical principles of administrative levers formation are investigated which aimed at optimizing the management of receivables and payables of agrarian enterprises. The trends and problems of formation of receivables and payables of enterprises as an important factor of increasing the efficiency of their functioning are highlighted. The influence of the economic situation in Ukraine on the formation of the need for radical and real measures, which will enable to provide management of calculations on the principles of optimization of partner companies' interests, is revealed. The dynamics of receivables and accounts payable and its role in the formation of financial resources of agricultural enterprises of Ukraine are analyzed. It is established that in current conditions of economic activity there are accelerated growth rates of enterprises debts of the domestic agrarian sector, deteriorating indicators of turnover of debt. The objective necessity of forming an effective mechanism of integrated management of receivables and payables, the main task of which should be optimization of operating profit and the size of free circulating ones, is substantiated. An algorithm for the formation of such a mechanism was developed and principles of its functioning were outlined, in particular: the choice of rational discount and credit policy for buyers; search for ways to accelerate the rotation and reduce unreliable debts; the choice of terms of sale that ensure a guaranteed cash flow to the enterprise; ensuring the balance of receivables and payables by volume and synchronizing them in time.

Keywords: *receivables and payables, agrarian enterprises, unreliable debts, financial resources, the management of receivables and payables of agrarian enterprises.*

**ФОРМИРОВАНИЕ МЕХАНИЗМА
УПРАВЛЕНИЯ ДЕБИТОРСКОЙ
И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТЬЮ
АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Л. Н. Дорохова, Н. А. Куровская

e-mail: dorohova861@gmail.com,

kurovska@gmail.com

Житомирский национальный
агроэкологический университет,
бульвар Старый, 7, Житомир, 10008, Украина

Исследованы теоретико-методические основы формирования управленческих рычагов, направленных на оптимизацию управления дебиторской и кредиторской задолженностью аграрных предприятий. Освещены тенденции и проблемы формирования дебиторской и кредиторской задолженности предприятий как важного фактора повышения эффективности их функционирования. Выявлено влияние экономического положения в Украине на формирование потребности в радикальных и реальных мероприятиях, которые дадут возможность обеспечить управления расчетами на принципах оптимизации интересов предприятий-партнеров. Проанализирована динамика дебиторской и кредиторской задолженности и ее роль в формировании финансовых ресурсов сельскохозяйственных предприятий Украины. Установлено, что в современных условиях хозяйствования наблюдаются ускоренные темпы роста объемов задолженности предприятий отечественной аграрной отрасли, ухудшаются показатели оборачиваемости задолженности. Обоснована объективная необходимость формирования эффективного механизма комплексного управления дебиторской и кредиторской задолженностью, основной задачей которого должна стать оптимизация операционной прибыли и размера свободных оборотных. Разработан алгоритм формирования такого механизма и обозначены принципиальные основы его функционирования, в частности: выбор рациональной учетной и кредитной политики для покупателей; поиск путей ускорения вращения и уменьшения безнадежных долгов; выбор условий продажи, обеспечивающих гарантированное поступление денежных средств в пользу предприятия; обеспечение сбалансированности дебиторской и кредиторской задолженности по объемам и синхронизация их во времени.

Ключевые слова: *дебиторская и кредиторская задолженность, сельскохозяйственные предприятия, безнадежные долги, финансовые ресурсы, управление дебиторской и кредиторской задолженностью предприятия.*